

Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту

УДК 378 : 796

*Edward Wilczkowski,
Anastazja Wilczkowska,
Włodzimierz Pasicznik*

Samodzielna praca studentów kierunku wychowania fizycznego w szkołach wyższych

Wołyński Państwowy Uniwersytet im. L. Ukrainki, (Łuck)

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego Filia Piotrków Trybunalski, (Polska)

Na obecnym etapie reformowania systemu oświatowego w Polsce pierwszym zadaniem szkoły wyższej jest udoskonalenie procesu przygotowywania nauczycieli, które będą zdolne do twórczego działania w szkołach. Dzisiaj szkoła wyższa uwzględniając potrzeby czasu powinna nie tylko wyposażać studentów w wiedzę pedagogiczno-psychologiczną niezbędną nauczycielowi w procesie pracy w szkole, lecz także skupienie uwagę na opanowaniu studentami umiejętności samodzielnej ciągłej aktualizacji wcześniej uzyskanej informacji a także umiejętności pozyskania nowej.

Podstawą efektywno działającego procesu kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego posiadających wysoki poziom kwalifikacji zawodowych jest intensywność zastosowania pod czas zajęć metod aktywizujących studentów do prężnego udziału w zajęciach dydaktycznych. Bowiem samodzielność, gotowość ciągłego poszukiwania są podstawą kształtowania i wyrobienia postaw mistrzostwa w zawodzie nauczycielskim.

W wielu badaniach naukowych (K. Platonow, S. Rubisztein, T. Lewowicki i inni) poecie samodzielność rozpatrywano jako układ zdolności systematyzacji, planowania i regulacji własnej działalności. Istotą samodzielności zdaniem Rubiszteina S. jest uzasadniona świadoma motywacja działań, uwolnienie osobistości od działania pobocznych bodźców zewnętrznych oraz dążenie do realizacji własnych przekonań. Najlepszą metodą motywowania osobowości ku samodzielności poznawczej jest uświadomienie niezbędności owej działalności, zapoznanie się z jej treścią i zamierzonymi rezultatami końcowymi, które zadowolają potrzeby jednostki.

Problematyka kształtowania i rozwoju motywacji działań – poznawczych, fachowych (zawodowych) i innych – jest dość skomplikowana. Więc nie ma możliwości wyłonienia poszczególnych motywów poza kontekstem układu motywacji.

Odnosnie obszaru motywacji J. Bielski stwierdzał, iż sposób zachowania się człowieka jest uwarunkowany (zeterminowany) jednocześnie kilkoma potrzebami. Zaangażowanie większej ilości potrzeb zwiększa dany poziom motywacji ku samodzielnej działalności.

Przeprowadzona autorami analiza wybranej polskiej, ukraińskiej i rosyjskiej literatury z zakresu psychologii udowadnia, że w sensie dydaktycznym samodzielność rozpatrywana jest jako układ umiejętności i sprawności świadomej samorealizacji. W wyższej szkole świadoma samorealizacja przejawia się jako osiągnięcie studentami najwyższego poziomu umiejętności uzyskania i utrwalania niezbędnej wiedzy fachowej oraz rozwoju niezbędnych nowoczesnemu nauczycielowi cech charakteru - kreatywności, otwartości na zmiany aktywności działania pedagogicznego i społecznego i inne.

Pod czas studiów samodzielność działań studenta nie może być ograniczona prostym zapamiętywaniem wiedzy, podstawowych pojęć, faktów. Wiedza uzyskana w ten sposób nie może decydować o skutecznym działaniu zawodowym, bowiem szybko staje się nieaktualną. Współczesny nauczyciel powinien potrafić w odpowiedni sposób zorganizować swój warsztat pracy, ażeby ów warsztat zawcze odpowiadał wymaganiom

czasu. Ciągła aktualizacja posiadanej wiedzy a także jej analiza i weryfikacja, opracowanie i zastosowanie własnego programu działań, transformacja uzyskanej wiedzy teoretycznej w działalność praktyczną - oto przesłanki skuteczności pracy dydaktyczno-wychowawczej pedagoga. Stąd samodzielną działalność studentów winna cechować nie tylko nabyta wiedza, lecz także drogi jej uzyskania i zastosowania praktycznego (J. Babanski, J. Tymoszenko).

W ten sposób można stwierdzić, iż proces kształtowania przyszłego nauczyciela wymaga szczególnej uwagi pod względem opanowania przez studentów umiejętności samodzielnego działania pod czas studiów a zwłaszcza później w konkretnych sytuacjach zawodowych. Właśnie samodzielność tworzy nie tylko całościowy kształt umiejętności, lecz także cechy charakteru niezbędne nauczycielowi. Istotą samodzielnego działania studentów zawierają sposoby rozwiązywania zadań dydaktycznych w sytuacjach, kiedy ingerencja nauczyciela akademickiego jest minimalna. Przy czym samodzielną działalność studenta winna być ukierunkowana do przeniesienia sposobów odtworzenia wiedzy na zasadniczo inny obszar - twórczego rozwiązywania wysuniętych zadań. Rola, nauczyciela akademickiego powinna być sprowadzona ku pokierowaniu studentów do uświadamiania ważności samoświadomości.

Dziś proces kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego skierowany na nie nie tylko na kształtowanie konkretnych fachowych jakości, wśród których indywidualne sportowe osiągnięcia jako podstawowy wskaźnik istoty przygotowania nauczyciela ku skutecznemu wykonywaniu podstawowych czynności pracowniczych, lecz także innych jakości mianowicie opanowanie wysokiego poziomu kultury wewnętrznej, kompetencje językowe i komunikatywne, interpersonalne, interpretacyjne, znajomość własnych emocji, kierowanie emocjami, zdolność motywowania się.

Współczesna koncepcja modernizacji wyższej szkoły ściśle łączy rezultaty nauczania studentów z poziomem ich samodzielności studiowania. Jest to uwarunkowane obiektywnymi przyczynami. Wiadomo, iż wiedza fachowa, którą uzyskał student wyższej szkoły na kierunku nauczycielskim szybko się deaktualizuje. Jednocześnie co roku zwiększa się zakres nowej informacji naukowej. Według danych badań socjologicznych około 60–70 % całej wiedzy potrzebnej przyszłemu nauczycielowi pod czas działalności zawodowej będzie zawierała informację zupełnie nową. Jednakże już dziś pedagog nie jest w stanie wypracować i zastosować całego zakresu informacji naukowej ponieważ zakres owej informacji jest ogromny. Naturalne że część owej informacji zostaje nie zrealizowana. W tej sytuacji znacznie wzrasta znaczenie opanowania umiejętnościami sprawnej i skutecznej działalności samodzielnego, rola której stale się decedująca.

Wpływ samodzielnego działania studentów na skuteczność kształtowania przyszłych nauczycieli wyznacza się wielofunkcyjnością procesu kształtowania a także uwarunkowane strategie działań pedagogicznych wyższych szkół. Rozwój twórczego potencjału osobowości, psychologiczne i metodologiczne zabezpieczenie nowej paradygmy pedagogicznej sprzyja opanowaniu studentami instrumentarium fachowej kompetencji.

Rozpatrując problematykę organizacji i istoty działalności studentów znani naukowcy (N. Kuzmina, W. Kozaków, T. Lewowicki i inn.) wyznaczają następujące kierunki:

- ze stanowiska (pozycji) nauczyciela akademickiego samodzielną działalność ujmę się jako formę pedagogicznego kierowania nauczaniem studentów, którą wykładowca wykorzystuje pod czas zajęć obowiązkowych oraz fakultatywnych;
- ze stanowiska studenta (pozycji) jako aktywna samoświadomość głównym zadaniem której jest realizacji wyznaczonego celu dydaktycznego;
- ze stanowiska kierowania całym procesem dydaktycznym według którego samodzielną pracę studenta jest podstawą efektywnego nauczania się i rozwiązywania zadań naukowych.

Według wyżej wymienionych autorów samodzielną działalność jako część działalności poznawczej jest we swej istocie zjawiskiem gnosjologicznym, specyficzną formą poznania naukowego. Pracę samodzielną studentów winna cechować konsekwentne zastępowanie tradycyjnych form nauczania (wykłady, ćwiczenia i inne) pogłębioną działalnością badawczą. Właśnie nauczanie studentów umiejętności posługiwaniem się technikami przeprowadzenia badań metodologicznych powinno stać głównym zadaniem pracy nauczyciela akademickiego.

H. Grabowski, O. Maszczak twierdzą, iż fachowo zorganizowana samodzielną działalność studentów jest systemą którą tworzą wykładowcy, studenci, informacja naukowa oraz dydaktyczne zasoby nauczania co pozwala zrealizować konkretne cele procesu pedagogiczno-wychowawczego.

Struktura samodzielnej naukowej działalności studentów kierunku wychowanie fizyczne zawiera następujące etapy:

- ustalenia przedmiotu oddziaływania;
- sprecyzowania celu oraz zadań;
- wybór środków i metody działań poznawczych;
- rozwiązywania studentami problemowych zadań;
- weryfikacja nauczycielem akademickim poprawności wykonania zadań.

Wieloletnie doświadczenie w zakresie kształcenia wysokokwalifikowanych kadrów nauczycieli szkół podstawowych i średnich świadczy dobitnie, iż od I roku studiów stało się niezbędnym wprowadzenie treści technologii nauczania samodzielnej działalności naukowej. Mianowicie dotyczy to rozwoju aktywności poznawczej studentów w rozmaitych sytuacjach dydaktycznych. Elementami rozwoju aktywności poznawczej studentów są: dyskusja merytoryczna, umiejętności wykorzystania uzyskanej wiedzy w toku rozwiązywania zadań dydaktycznych, umiejętności przeprowadzenia analizy naukowej konkretnych sytuacji pedagogicznych.

Niestety, często w praktyce kształcenia nauczycieli można spotkać zjawisko, kiedy to liczne grupy studentów w sposób bierny nastawieni do aktywnego udziału w zajęciach. Zwłaszcza dotyczy to wykładu udział, w których dla części studentów wiąże się tylko z automatycznym konspektowaniem przekazywanej przez nauczyciela akademickiego informacji naukowej. Ogólnie studenci nie posiadają techniki poprawnego konspektowania wykładu. Żeby wyeliminować taki stan rzeczy ważnym jest przekazanie studentom umiejętności przeprowadzenia analizy formalno-logicznych związków, który zawiera treść wykładu. Opanowanie owych umiejętności sprzyja kształtowaniu nawyków samodzielnej pracy pod czas wykładów, oraz umiejętnego posługiwania się podręcznikiem akademickim, kultury odczytania tekstów naukowych oraz udoskonaleniu efektywności odbioru informacji werbalnej.

Ważnym elementem kształtowania a następnie udoskonalenia umiejętności i nawyków samodzielnej działalności naukowej jest systematyczne przeprowadzenie przez studentów zabiegów samokontroli. Samokontrolia pozwala sprecyzować wady własne, co w koncepcyjności prowadzi do wyboru i zastosowaniu bardziej racjonalnych zabiegów działalności umysłowej.

Przed rozpoczęciem konkretnych działań samodzielnych należy precyzyjnie sformułować i wyjaśnić istotę zamierzonego działania. Nauczyciel akademicki winien skupić uwagę studentów na wyjaśnieniu, jakie są cele, drogi jej realizacji i znaczenie konkretnego sposobu działań zawodowych nauczyciela wychowania fizycznego. Nauczyciel akademicki także powinien posiadać dokładnie opracowaną instrukcję o sposobach realizacji danego rodzaju samodzielnej działalności oraz wskazówki, które metody studenty mogą zastosować w konkretnych sytuacjach dydaktycznych.

Ważnym etapem działań kontrolnych nauczyciela akademickiego jest weryfikacja rezultatów samodzielnej pracy studentów. Wnioski dokonane pod czas analizy powinny być omawiane pod czas zajęć, na seminariach, konferencjach. Weryfikacja wykonania zadania nie powinna być ograniczona ocenami, lecz konieczne uwzględnić komentarz rezultatów.

Więc tak zorganizowana praca studentów stwarza możliwość wzmocnienia oraz pogłębiania uzyskaną pod czas procesu nauczania wiedzę naukową, kształtowanie umiejętności i sprawności, które tworzą podstawy fachowego samodoskonalenia są wskaźnikami warsztatu mistrzowskiego przyszłych nauczycieli fizycznego wychowania.

Piśmiennictwo

1. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Бабанский Ю. К. – М. : Знание, 1987. – 78 с.
2. Козаков В. А. Соціально-педагогічні та дидактичні аспекти розвитку / В. А. Козаков // Рейтингова система оцінки діяльності студентів : зб. наук. пр. – К. : НМКВО – 1992. – 345 с.
3. Кузьмина Н. В. Основы общей и практической аксеологии / Кузьмина Н. В. – М. : [б. и.], 1995. – 325 с.
4. Платонов К. К. Проблемы способностей / Платонов К. К. – М. : [б. и.], 1972. – 312 с.
5. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – М. : Высш. шк., 1973. – 368 с.
6. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури : монографія / Тимошенко О. В. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2008. – 421 с.
7. Bielski J. Teoretyczne i metodyczne podstawy efektywności pracy nauczyciela wychowania fizycznego / Bielski J. – WSP Piotrków Trybunalski, 1999. – 438 s.
8. Grabowski H. Uwagi krytyczne o wychowaniu fizycznym i kształceniu nauczycieli / Grabowski H. – Kraków : Impuls, 2004.
9. Lewowicki T. Problemy kształcenia i pracy nauczyciela / Lewowicki T. – Warszawa ; Radom, 2007. – 148 s.
10. Maszczak T. O. Kształceniu nauczyciela wychowania fizycznego / T. O. Maszczak // Wychowanie Fizyczne. – 2002. – Nr. 5. – S. 2–3.

Анотації

Едвард Вільчковський, Анастасія Вільковська, Володимир Пасічник. Самостійна робота студентів факультету фізичного виховання вищого навчального закладу. У статті розглянуто питання щодо самостійної роботи студентів у позалекційний час. Автори визначають структуру та основні компоненти самостійної роботи студентів, яка скерована на формування в них пізнавальної мотивації, спрямованої на отримання наукової інформації, необхідної для поширення їхніх професійних компетенцій.

Ключові слова: самостійна робота, фізичне виховання, студенти, вищий навчальний заклад.

Эдвард Вильчковский, Анастасия Вильковская, Владимир Пасечник. Самостоятельная работа студентов факультета физического воспитания высшего учебного заведения. В статье рассматриваются вопросы самостоятельной работы студентов во внеучебное время. Авторы раскрыли структуру и основные компоненты самостоятельной работы студентов, которая направлена на формирование у них познавательной мотивации для получения научной информации, необходимой для повышения своих профессиональных компетенций.

Ключевые слова: самостоятельная работа, физическое воспитание, студенты, высшее учебное заведение.

Edward Vilchkovskyi, Anastasiya Vilchkovska, Volodymyr Pasichnyk. The Student Independent Work of the Physical Education Department of Higher Educational Institution. In the article is discussed the questions about the student independent work in out-of-lectures hours. Authors determine the structure and general components of the student independent work that is directed to the formation of cognitive motivation. This will help to get the scientific information necessary for professional competence diffusion.

Key words: independent work, physical training, students, higher educational institution.

УДК 378 : 796

Дмитро Воронін

Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Реформування вищої школи передусім має на меті проблеми підвищення якості підготовки спеціалістів, здатних до ефективної роботи в умовах ринкової економіки. Підготовка вчителя являє собою процес, спрямований на досягнення кінцевого результату, обумовленого соціальним замовленням суспільства, який виражається в понятті “готовність вчителя до професійної діяльності”.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми свідчить про те, що дослідженням проблеми готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності займалися багато науковців [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. Проте досліджень щодо готовності вчителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності зі школярами немає.

Зв’язок роботи з науковими темами. Дослідження виконано згідно із загальним планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання та спорту Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького в межах наукового проекту “Розвиток методологічної готовності майбутнього педагога до інноваційних гуманістичних перетворень”.

Завдання дослідження – на основі теоретичного аналізу виявити структурні елементи готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної та туристсько-краєзнавчої діяльності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У психолого-педагогічній літературі для характеристики здатності людини до певної діяльності користуються поняттям “готовність”. Прогрес у дослідженні проблеми готовності майбутніх учителів до їх професійної діяльності спостерігається з кінця 50-х років минулого сторіччя. Цей період характеризується розробкою науковцями змісту поняття та структури готовності вчителя до педагогічної діяльності. Так, Н. В. Кузьміна [3] готовність до професійної педагогічної діяльності тлумачить, як складне соціально-психологічне явище, яке містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості й систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок. Серед